

ЮРИДИЧНА ОСВІТА

УДК 378.036:373.67

СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Мирошникова Маріанна,

викладач кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін
(Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ,
м. Херсон, Україна)

Автор статті розглядає структуру та функції естетичної культури працівників поліції та наголошує на актуальності проблеми формування естетичної культури майбутніх фахівців. Сучасне формування поліцейської деонтології на основах теорії права, етики, соціології та естетики робить актуальними методологічні розробки, які чітко визначають роль естетичної культури в основних нормативах культури поліцейського. Автор статті підкреслює роль естетичного у професійній культурі працівників поліції. У статті надано аналіз сучасних наукових підходів до визначення естетичної культури особистості та її структури. Досліджуючи проблему формування естетичної культури у працівників поліції, автор надає визначення поняттю «естетична культура працівників поліції» та визначає її структуру і функції. Естетична культура відіграє важливі функції в удосконаленні професійної культури працівників поліції, дозволяє краще бачити суб'єктивні сторони складу правопорушення, його мотиви, уявляти життєві явища, переживати, аналізувати й оцінювати професійну діяльність з ідеальних позицій, діяти творчо. Компоненти естетичного світогляду, естетичної діяльності, естетико-професійну освіченість, естетико-моральну вихованість, естетичну й гуманістичну спрямованість діяльності працівників поліції автор статті пропонує формувати у навчально-виховному процесі навчального закладу й супроводжувати активною естетичною самоосвітою поліцейських.

Ключові слова: поліцейська деонтологія, естетичне в професійній культурі працівників поліції, естетична культура поліцейського, структура естетичної культури, функції естетичної культури, формування естетичної культури працівників поліції, естетична самоосвіта поліцейського.

СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ЕСТЕТИЧЕСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СОТРУДНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Мирошникова Марианна,

преподаватель кафедры общеправовых и социально-гуманитарных дисциплин
(Херсонский факультет Одесского государственного университета внутренних дел,
Херсон, Украина)

Автор статьи рассматривает структуру и функции эстетической культуры сотрудников полиции и отмечает актуальность проблемы формирования эстетической культуры будущих специалистов. Современное формирование полицейской деонтологии на основах теории права, этики, социологии и эстетики делает актуальными методологические разработки, которые четко определяют роль эстетической культуры в основных нормах культуры полицейского. Автор статьи подчеркивает роль эстетического в профессиональной культуре сотрудников полиции. В статье дан анализ современных научных подходов к определению эстетической культуры личности и ее структуры. Исследуя проблему формирования эстетической культуры у работников полиции, автор дает определение понятию «эстетическая культура сотрудников полиции» и определяет ее структуру и функции. Эстетическая культура играет важные функции в совершенствовании профессиональной культуры работников полиции, позволяет лучше видеть субъективные стороны состава правонарушения, его мотивы, представлять жизненные явления, переживать, анализировать и оценивать профессиональную деятельность с идеальных позиций, действовать творчески. Компоненты эстетического мировоззрения, эстетической деятельности, эстетико-профессиональную образованность, эстетико-нравственную воспитанность, эстетическую и гуманистическую направленность деятельности сотрудников полиции автор статьи предлагает формировать в учебно-воспитательном процессе учебного заведения и сопровождать активной эстетическим самообразованием полицейских.

Ключевые слова: полицейская деонтология, эстетическое в профессиональной культуре сотрудников полиции, эстетическая культура полицейского, структура эстетической культуры, функции эстетической культуры, формирование эстетической культуры работников полиции, эстетическая самообразование полицейского.

STRUCTURE AND FUNCTIONS OF AESTHETIC CULTURE OF POLICEMEN

Miroshnykova Marianna,

teacher of the Chair of legal and socio-humanitarian disciplines
(Kherson Faculty of Odesa State University of Internal Affairs,
Kherson, Ukraine)

The author of the article considers the structure and function of the aesthetic culture of the police and notes the urgency of the problem of formation of aesthetic culture. The modern formation of the police deontology in foundations of the theory of law, ethics, sociology, and aesthetics makes it relevant to methodological development that clearly define the role of aesthetic culture in the basic norms of police culture. The author emphasizes the role of the aesthetic in the professional culture of police officers. The article analyses modern scientific approaches to the definition of aesthetic culture of personality and its structure. Exploring the problem of formation of aesthetic culture among police officers, the author gives the definition

of "aesthetic culture of the police" and defines its structure and function. Aesthetic culture plays an important function in improving professional culture of police employees, makes it easier to see the subjective side of the offense, his motives, to present the phenomena of life, to experience, to analyze and evaluate professional activity with an ideal position to act creatively. The author offers to form components of aesthetic ideology, aesthetic activities, aesthetic and professional education, aesthetic and moral education, aesthetic and humanistic orientation of activity of police officers in the educational process of educational institutions accompanying active aesthetic self-education of police officers.

Key words: police ethics and aesthetic in the professional culture of police officers, the aesthetic culture of the police, the structure of aesthetic culture, the function of aesthetic culture, aesthetic culture of the police, the aesthetic self-education of the police.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науково-практичними завданнями. Сучасне формування в Україні поліції європейського зразка відбувається одночасно з активізацією наукових розвідок, метою яких є дослідження основних нормативів культури поліцейського, визначення змісту поліцейської деонтології. Сьогодні поліцейська деонтологія зароджується і формується на основах теорії права, етики, соціології та естетики, але відсутні методологічні розробки, які чітко визначають роль естетичної культури в основних нормативах культури поліцейського. Визначення структури та функцій естетичної культури працівника поліції сприятиме більш чіткому визначенню ролі естетичного в його професійній культурі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи поліцейської деонтології як юридичної науки та зміст професіограми поліцейського висвітлено у працях І. Бентама, Ю. Римаренко, Є. Гіда, Б. Чупринського та ін. Дослідження змісту естетичної культури особистості, її структури та проблеми її формування у майбутніх фахівців проведено багатьма науковцями: В. Бутенком, Н. Бутенко, І. Зязюном, В. Липським, В. Матюхіним, Л. Печко, А. Романовою та ін. У науково-практичному аспекті ці дослідження залишаються актуальними, тому що естетичне ставлення особистості до сучасного світу проявляється в усіх сферах її соціально - культурного життя, впливає на професійну діяльність і творчість. Моделі формування естетичної культури майбутніх фахівців недостатньо висвітлені в науковій літературі. Особливо це стосується тих систем, в яких відбувається реформування. Зокрема, у сучасній вітчизняній науковій літературі недостатньо розроблено проблему формування естетичної культури працівників поліції в системі професійної освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У статті підкреслюється, що у сучасних професіограмах працівника поліції естетична культура пов'язана з моральною і професійною культурою, а також має особливе значення як чинник професійної майстерності та

творчості. Дослідження структури і функцій естетичної культури потребують активної уваги науковців, адже естетична культура утворює основу особистої культури поліцейського, від якої залежить якість його образних, оціночно-логічних уявлень, емоційних станів та складних якостей особистості, що впливають на професійну діяльність. Загальний характер естетичної культури особистості на сьогодні висвітлено у науковій літературі, але немає чіткої моделі естетичної культури працівника поліції, яка б виявила естетичні елементи його діяльності і давала б оцінку процесам та результатам діяльності відповідно до естетичних норм. Автор підкреслює актуальність проблеми та здійснює спробу виділити основні структурні елементи та функції естетичної культури працівника поліції.

Мета статті – окреслити основні структурні компоненти естетичної культури працівника поліції, проаналізувати естетичний зміст його професійної діяльності та функції, які виконує естетична культура особистості працівника поліції.

Виклад основного матеріалу. Система підготовки кадрів нової поліції у навчальних закладах МВС України стартувала у 2015 році на загальноєвропейських нормах гуманітарної культури. Гуманітарна культура поліцейських – це система людських знань, якостей свідомості, діяльності, що необхідні для діяльності та самовираження у сучасному суспільстві. В індивідуальній свідомості та діяльності поліцейського відображаються всі аспекти і рівні загальної людської культури, а також якості професійної культури.

Естетична культура працівника поліції є складним переплетінням природних, соціальних, культурних чинників, які зумовлюються соціальними обставинами, ідеологією, загальним рівнем культури особистості, специфікою її діяльності [1, с. 44]. Естетична культура поліцейського є засобом гармонізації елементів його професійної культури й основою для розвитку професійної творчості.

Розумінню естетичної культури як філософської категорії сприяли ґрунтовні дослідження, проведені у сфері історії та філософії культури, психології (В. Давидович, Е. Ільєнков, А. Лосєв, О. Леонтьєв, Л. Печко, С. Рубинштейн, У. Суна та ін.). Теорію «якісної стратометрії культури» розробив В. Матюхін, висунувши загальне означення естетичної культури як «філософського поняття, що визначає усі виявлення і форми усвідомлення людської чуттєвості, в яких розкривається особливий бік історично конкретної соціальної якості індивіда – ступінь універсальної гармонізації його духовної і практичної діяльності» [4, с. 161].

Досліджуючи своєрідність естетичного, Д. Лукач підкреслив, що для усіх видів людської праці характерні: ритм, який має емоційний характер; пропорція (як залежність результату праці від її мети і сфери застосування

отриманого продукту); естетичне відношення до предмету праці; створення естетичного образу в наслідок відображення [5, с. 206-256].

Однак, як підтверджують наукові розвідки В. Липського, у літературі недостатньо вивчена реалізація естетичного у певних видах діяльності й те, як естетичне впливає на зміст та організацію діяльності. Зокрема, це стосується й діяльності співробітників органів внутрішніх справ. Учений проаналізував категорію «естетична культура» через естетичні ставлення, виділивши у естетичній культурі структурні компоненти (естетичні об'єкти, явища, сторони культурних цінностей; естетичні уявлення та вподобання людини, естетичні аспекти людської діяльності; естетичне виховання), а також запропонував власний погляд на реалізацію естетичних принципів (міри, доцільності, ритму, симетрії, гармонії тощо) у діяльності співробітників органів внутрішніх справ.

У науковій літературі ми знаходимо загальні моделі структури естетичної культури особистості й ряд специфічних моделей, які визначаються особливостями професійної діяльності, спілкуванням. Л. Печко виділяє основні структурні компоненти естетичної культури особистості (естетична свідомість, естетичні потреби, естетична діяльність) й підкреслює роль естетичної свідомості, яка охоплює декілька послідовних компонентів (естетичні уявлення, естетичні почуття й переживання, естетичні якості особистості (смаки, ідеали), «продукти» естетичної свідомості (естетичні оцінки, судження, ставлення) [7, с. 6].

У сучасній вітчизняній поліцейській деонтології формується система вимог, яка містить й вимоги до наявності окремих естетичних якостей особистості (стійкі естетичні смаки, розуміння прекрасного тощо), але повністю структуру естетичної культури професіонала не висвітлено [8, с. 15-20]. Зокрема, А. Романова, досліджуючи структуру естетичної культури юриста підкреслює, що його професійна діяльність "не обмежується тільки шаблонно-приписним змістом, оскільки вона ґрунтується на законах добра, справедливості, розуміння внутрішньої сутності людини, пошуку позитивних якостей у негативних проявах людської поведінки, розумінні найзапекліших злочинців і пошуках в їхніх душах моменту людяності, виробленні професійного імунітету, який би не давав власній внутрішній культурі, переконанням працівника зменшитися, притупитися внаслідок спілкування з певним контингентом правопорушників» [9, с. 455]. До структури естетичної культури юриста Романова А. вводить естетичний світогляд, естетику спілкування, культуру мови тощо.

Ми розглядаємо естетичну культуру працівників поліції як інтеграційний комплекс змісту і форм активності розвинутої естетичної свідомості, що спрямовується на професійне сприйняття, оцінку,

перетворення компонентів професійної діяльності.

Естетична культура працівника поліції характеризується знаннями, поглядами, переконаннями, що формуються завдяки емоційно-чуттєвим сприйняттям і усвідомленню, вміннями переживати, аналізувати і оцінювати дійсність та професійну діяльність з позицій ідеалу; якостями діяльності особистості. У цих характеристиках культури естетична свідомість відіграє визначальну роль як пізнавальний та емоційно-оцінювальний чинник.

Естетичні сприйняття і почуття належать до суб'єктивно-емоційної сфери свідомості працівника поліції. Вони закладають основи емпіричного рівня мислення, є ланкою, що з'єднує естетико-емоційні і моральні компоненти в його професійній культурі. В естетичних почуттях і сприйняттях цілісно відображається світ, соціальна дійсність, людина. Це впливає на повноту морально-емоційної оцінки об'єктів і явищ соціальної та професійної сфери. На розвинутих естетичних сприйняттях й почуттях формується гуманітарний досвід, який дозволяє працівникам поліції орієнтуватися у лабіринтах людських відносин, сприймати їх з позицій естетико-моральної оцінки (досконалість, виразність, добро, справедливість, людяність).

Естетичні погляди складають основу естетичного світогляду працівників поліції, який виконує функцію самосвідомості. Вони дозволяють особистості систематизувати естетичні уявлення про світ, робити особисту оцінку світу, проявляти соціально-естетичну позицію. Ці елементи теоретичної свідомості поліцейських здійснюють вплив на формування системи морально-професійних оцінок, гуманістичних установок свідомості та діяльності.

Естетичну культуру працівників поліції ми розглядаємо у взаємозв'язку з професійною культурою, пропонуючи віднести до неї такі структурні компоненти:

- світоглядний – естетична, моральна, професійна свідомість особистості (спрямований на виявлення ставлення поліцейського до світу, людини, її діяльності та життя);
- діяльнісний – установки на освоєння естетичних і моральних цінностей та досвіду; на прийняття прогресивних систем і моделей діяльності, на естетико-професійне самовиховання;
- професійно-особистісні якості (естетико-професійна освіченість; переваги у виборі естетичних, моральних цінностей);
- естетико-моральна вихованість;
- естетична та гуманістична спрямованість свідомості та діяльності).

Кожний компонент в структурі естетичної культури працівників поліції виконує свої особливі функції, а також пов'язаний з іншими

компонентами культури. Розвинутий світогляд сприяє визначенню цілей, норм, еталонів, надає критерії оцінювання та регулює естетико-професійну діяльність. Естетичні орієнтації, потреби та інтереси поліцейського не тільки регулюють його діяльність, але й є показниками свідомості, народжуються у процесі її розвитку. Світоглядний компонент естетичної культури через підсистему почуттів, емоцій, сприйняття, смаків поглядів, ідеалів, потреб та інтересів особистості створює основу для формування естетико-професійної діяльності, майстерності, творчості.

Формування естетичної культури працівників поліції відбувається у навчально-виховному процесі навчального закладу й повинно супроводжуватись активною естетичною самоосвітою. До основних форм естетичного виховання курсантів відносяться: організація гурткової роботи, зустрічей з діячами мистецтв, залучення до художньої самодіяльності, активізація естетичної самоосвіти.

Через набуття художньо-естетичних знань та розвиток естетичної уяви, а також через розширення діапазону емоцій працівник поліції формує у себе здатність асоціювати художньо-естетичні образи з реальністю. Естетична культура відіграє важливу функцію в удосконаленні професійної культури працівників поліції. Зокрема, завдяки естетичній культурі поліцейський краще бачить суб'єктивні сторони складу правопорушення, його мотиви. Працюючи з письмовими документами, він уявляє життєві явища, що стоять за ними. Якщо мислення працівника поліції формується на естетичних основах (завдяки розгляду творів художньої культури), відбувається розвиток професійної інтуїції. Є. Пеніонжек підкреслює: «В ситуации рассмотрения произведения искусства сотрудник путем «вчувствования» научается «переживать» те или иные жизненные коллизии, знает, в чем они находят «выражение» благодаря тому или иному «значению» в жизни человека... Анализируя обьективированные результаты деятельности лица, сотрудник не объясняет их, но понимает другого человека, как понял бы себя, и это происходит на базе сформированного искусством целостного мировоззрения, четко видящего общечеловеческий характер ценностного...» [10, с.100].

Емоційно-чуттєва сфера індивідуальної культури поліцейського має надзвичайне значення, бо виконує функцію розуміння складності внутрішнього світу іншої людини, дозволяє знайти в її душевному стані причини, мотиви, які приводять людину до дій небезпечних для суспільства. Естетична культура працівника поліції виконує й інші важливі функції – дозволяє управляти собою, контролювати власні емоції, наділяє чуттєвим досвідом суспільних ставлень, сприяє можливості уявити життя людини іншого соціального статусу, навчитися цінувати й поважати людську долю, діяти адекватно до соціокультурної ситуації тощо. Стійка потреба у

продуктивній професійній діяльності, яка відбувається за законами доцільності та краси, може з'явитись у працівника поліції, якщо у системі його професійної освіти приділити увагу формуванню культурно-естетичної зрілості систематично й спираючись на сучасні теоретичні моделі морально – естетичного виховання студентської молоді. Концептуальна проєктивна модель сучасної системи морально-естетичного виховання курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України, яка розроблена Н. Карпуною й складається з основної концептуальної парадигми, категорійного апарату, методологічного супроводу дефініції морально-естетичного виховання, його мети, завдань, принципів, а також змістовно-функціональних компонентів, є прикладом однієї з теоретичних моделей, які передбачають зміни у парадигмі вищої освіти [9]. Для розробки моделі формування естетичної культури працівників поліції важливо спиратись на існуючі концептуальні моделі морально-естетичного виховання, доповнюючи їх специфічними для естетичної культури поліцейських особливостями.

Висновок: Для пошуку шляхів удосконалення професійної підготовки поліцейських кадрів методологічне та практичне значення має визначення структури естетичної культури, як важливої складової їх гуманітарної та професійної культури. Естетична культура працівників поліції є багатомірним утворенням, яке містить зміст та форми активності естетичної свідомості; підсистеми якостей поведінки та діяльності, що можуть прискорювати процес соціально-професійної завершеності особистості, створювати передумови її професійної творчості, а також виступати засобом гуманітаризації поліцейських. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів цієї багатогранної проблеми і потребує подальших наукових пошуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України № 580 – VIII «Про Національну поліцію» // Урядовий кур'єр від 12. 08. 2015. – № 146.
2. Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» // Офіційний вісник України від 06.01.2017 – 2017. – № 2. – С. 522.
3. Романова А.С. Естетична культура юриста як поліструктурне явище // Митна справа. – 2011. – №5. – С. 448–456.
4. Матюхин В.П. Эстетическое в структуре личности. – М., 1980. – С. 161.
5. Лукач Д. Своеобразие эстетического. – Т. 1 / Перевод с немецкого. / Общая ред. К.М. Долгова. – М.: Прогресс, 1985. – С. 206–256.

6. Эстетическая культура как философская категория: Автореф. дис... доктора филос. наук: 24.00.01 / Липский Владимир Николаевич . – М., 1997. – 71 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/esteticheskaya-kultura-kak-filosofskaya-kategoriya#ixzz4aSrxe1dv>.

7. Печко Л.П. Уровни эстетического сознания и отношения старшеклассников к миру прекрасного // Структура и уровни эстетического сознания у старшеклассников: Сб. науч. тр. /Редкол.: Е.П. Крупник, В.Ф. Козьмин, Л.П. Печко. – М., 1989. – 126 с.

8. Гіда Є.О. Становлення поліцейської деонтології як науки [Текст] / Є.О. Гіда // Право і суспільство. – 2010. – № 2. – С. 15–20.

9. Романова А.С. Естетична культура юриста як поліструктурне явище // Митна справа. – 2011. – № 5. – С. 455.

10. Пенионжек Е.В. Культурология: Уч.пособие / Ред. И.Б. Бебих. – Екатеринбург, 2014. – 111 с.

11. Карпунова Н.Г. Морально-эстетичне виховання курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07 / Східноукр. нац. університет ім. В. Даля. – Луганськ, 2009. – 20 с.

УДК 351.74: 061.1ЕФ(477)

СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Черкасов Юрій Ерікович,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

Корнієнко Максим Вікторович,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративної діяльності ОВС та економічної безпеки
(Одеський державний університет внутрішніх справ,
м. Одеса, Україна)

У науковій статті досліджено особливості підготовки поліцейських в деяких країнах Європейського Союзу, США та інших країн світу. Розглянуто та охарактеризовано чотири моделі професійної поліцейської освіти які найбільш часто використовуються в світі. Висвітлено позитивні аспекти трирівневої системи професійної відомчої освіти, що є запорукою поступового нарощування й ускладнення знань, умінь, навичок у міру просування по службі співробітника поліції та необхідності його